תנ״ך · ראשונים · ספורנו · כתובים

ספורנו על שיר השירים

ספורנו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספורנו על שיר השירים

ספורנו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספורנו-על-שיר-השירים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ב 5
פסוק ג 6
פסוק ד 6
פסוק ה 6
פסוק ו 7
פסוק ז 7
פסוק ח 7
פסוק ט 8
פסוק י 8
פסוק יא 8
פסוק יב 8
פסוק יג 8
פסוק יד 8
פסוק טו 8
פסוק טז 8
פסוק יז 9
פרק ב 9
פסוק א 9
פסוק ב 9
פסוק ג 9
פסוק ד 9
פסוק ה 9
פסוק ו 10
פסוק ח 10
פסוק ט 10
פסוק י 10
פסוק יא 10
פסוק יב 10
פסוק יג 11
פסוק יד 11
פסוק טו 11
פסוק טז 11
פסוק יז 11
פרק ג 11
פסוק א 11
פסוק ב 12
פסוק ג 12
פסוק ד 12
פסוק ו 12
פסוק ח 12
פסוק ט 13
פסוק י 13
פסוק יא 13
פרק ד 13
פסוק א 13
פסוק ב 13
פסוק ג 14
פסוק ד 14
פסוק ה 14
פסוק ו 14
פסוק ז 14
פסוק ח 14
פסוק ט 15
פסוק י 15
פסוק יא 15
פסוק יב 15
פסוק יג 15
פסוק יד 16
פסוק טז 16

פרק ה 16
פסוק א 16
פסוק ב 16
פסוק ג 17
פסוק ד 17
פסוק ה 17
פסוק ו 17
פסוק ז 17
פסוק ח 17
פסוק ט 18
פסוק י 18
פסוק יא 18
פסוק יב 18
פסוק יג 19
פסוק יד 19
פסוק טו 19
פסוק טז 19
פרק ו 20
פסוק א 20
פסוק ב 20
פסוק ד 20
פסוק ה 20
פסוק ז 21
פסוק ח 21
פסוק ט 21
פסוק י 21
פסוק יא 21
פסוק יב 22
פרק ז 22
פסוק א 22
פסוק ב 22
פסוק ג 22
פסוק ד 22
פסוק ה 23
פסוק ו 23
פסוק ח 23
פסוק ט 23
פסוק י 24
פסוק יא 24
פסוק יב 24
פסוק יג 24
פסוק יד 24
פרק ח 24
פסוק א 24
פסוק ב 25
פסוק ד 25
פסוק ה 25
פסוק ו 25
פסוק ז 25
פסוק ח 26
פסוק ט 26
פסוק י 26
פסוק יא 26
פסוק יב 26
פסוק יג 27
פסוק יד 27

הקדמה

שיר השירים כבר אמרו חכמים כל השירים קודש ושיר השירים קודש קדשים. והכונה בזה שכל השירים ששר שלמה המלך שנאמר עליו ויהי שירו חמשה ואלף כלם היו שירי קודש אשר בהם ישמח ישראל בעושיו. וזה שיר השירים הוא קדש קדשים וזה שכל ענינו לכונן את לב בני אדם בפרט המתאוננים רע בפגעי הזמן לאהוב את האל ית' כאשר יהיה ההכרח אשר ידע האדם אל נכון דרכי טובו בלי ספק כאמרו שמע ישראל וכו' ואהבת וכו'. כי אמנם בידיעת פרשת גדולת איזה נמצא מן הנמצאות שהיא גדול במעלה ועם זה תהיה לנו ידיעת טובו אשר בו מיטיב לזולתו יהיה אותו נמצא נאהב בהכרח גם ממי שלא ישפעו עליו חסדי אותו הנמצא. וכאשר תהיה מעלת אותו הנמצא יותר גדולה ונדע שעם זה ישתדל להטיב לזולת ולא שקץ ענות עני תהיה בהכרח האהבה יותר גדולה. וענין האהבה הוא שישמח האוהב על מעלת הנאהב ועל השיגו כל חפצו. ויותר מזה ראוי שיאהבוהו אותם הנמצאים אשר ישפעו עליהם חסדיו יותר מעל זולתו. ובכן הגיד המחבר חסדי האל ית' ורחמיו על כל מעשיו ובכן גבר חסדו על אוהביו ויודעי שמו ועל חסידיו ובכן ראוי שיאהבוהו ושתהיה אהבתם יותר גדולה ועצמית ובכן היה כל זה הספר כמגיד דברי עדת ה' ית' אליו בפרט בשעת עונש ותשובתו הרמתה אשר בה הודיע סבת מדת דינו עליהם יותר מעל זולתם וחסדיו עמהם. והתחיל ואמר:

פרק א

פסוק א

שיר השירים אשר לשלמה. וזה שאע"פ שאמרו חכמים ז"ל כל שלמה האמור בשיר השירים קדש חוץ מהנה מטתו שלשלמה הנה בפסוק הלז היתה הכונה על השירים שחבר שלמה המלך על המלך הקדוש שהשלום שלו כמו שפרשו הם ז"ל כי אמנם מציאות הנמצאות יהיה בשלום בלתי מנגד וההפסד יהיה בהתנגדות הפכו ומאתו הממציא כל נמצא יהיה השלום וההפסד יהיה בהסתיר פניו ממנו כאמרו תסתיר פניך יבהלון כו' ובכן קצת הקדמונים בהגידם התחלות המציאות אמרו שהם השלום והריב ובכן התחיל המחבר כמגיד דברי עדת ה' ותפלתה לאל ית' באמרה:

פסוק ב

ישקני מנשיקות פיהו. כלומר ישקני המלך שהשלום שלו מנשיקות פיהו כדרך הנושק את הנשוק בדבוק האהבה על דרך יאר ה' פניו אליך על היפך והסתרתי פני. ודבר על המלך בלשון נסתר כענין ירא פרעה ויפקד.

כי טובים דודיך מיין. וראוי שתפנה מדת טובך לי. כי טובים דודיך מיין כי אמנם דודיך שהם התורה והמצוה אשר כתבת להורות במדת טובך הם טובים וחביבים אצלי יותר מן היין שהוא ראש לתענוגות בני האדם מצד מה שהוא נאות בטעמו וריחו ומזונו ועם זה הוא פוגם בפתע ובהכיר דרכי טובך אלי תהיה אהבתי אותך בהכרח גדולה מכל אהבת זולתי אליך ובזה אני ראויה לנשיקה הנזכרת יותר:

פסוק ג

לריח שמניך טובים. כי אמנם גם שהיו אנשים שאהבוך הנה אהבתם היתה לריח שמניך טובים השופעים לעולם כלו. שמן תורק שמך. וזכרון שמך היה אצלם בהיותו שמן תורק מריח עליהם שמנים ממוחיים שהם החיים והטוב בעולם הזה. ולריח אותן הטובות הזמניות שבו הכירו היותן מאתך אהבוך. ובסור מהם אותן הטובות סרה אהבתם התלויה בדבר כאמרם ז"ל חסיד אחד היה בעוץ ואיוב שמו התחילו יסורין באים עליו התחיל מחרף ומגדף וזה כי לא שמו לבם לדעת אותך לריח אותן הטובות הזמניות אבל לא טעמו וראו טובך כי לעולם חסדו וזה כי מצד טובך היה תכלית כל המכוון מאתך גם בטובות הזמניות ובהפכם להיטיב לזולתך כי חפץ חסד אתה ובזה ראוי שתהיה נאהב מצד טובך לא בלבד מצד הטוב המושג מאתך. לכן אני אומרת

פסוק ד

משכני אחריך. הדריכני באמתך ולמדני כענין אחרי ה' אלהיכם תלכו:

נרוצה. כי אמנם דרך מצותיך נרוץ בשמחי לעשות רצון לפניך. וזה כי כבר הביאני המלך חדריו בספורי מעשה בראשית וזולתו עם מופתים חושיים ושכליים אשר בה הודיע התכלית המכוון ממנו ובכן נגילה ונשמחה בך. על היותך לנו לאלהים:

נזכירה דודיך. נזכיר לפניך את דודיך ואוהביך שהם האבות אשר הם.

מיין מישרים אהבוך. אהבו אותך אהבת יושר בלתי תלויה בדבר יותר ממה שיאהב את היין המתענג בו:

פסוק ה

שחורה אני ונאוה. הקדים המחבר דבור עדת ירושלים למחוזות הנקראות בנות ירושלים כאמרו ובלתי אתהן לך לבנות להודיע שלא יהיה להו פתחון פה במה שתבקש הוא מאת ה' ית' השגחה פרטית עליה ותאמרנה שיש משוא פנים בדבר באמרה ראוי הוא שיחפוץ בי האל ית' כי גם שאני שחורה במעשים כמותן מכל מקום אני נאוה בידיעת האל ית' ויראתו ואהבתו:

כאהלי קדר. שהשחרות בהם הוא מקרי לא עצמי כי לא נעשו מבגד שחור אלא מבגד לבן שקרה לו השחרות אבל בעצם אני נאוה.
כיריעות שלמה. שהן נאות מצד עצמן בדברים אשר מהם נעשו ומצד מלאכתן וסדרן:

פסוק ו

אל תראני שאני שחרחורת. אל תראו ראיה מצד המעשים שהם מקולקלים לדון אותי לכף חובה על מחשבת הלב כי אמנם המעשים נעשו לי הרגל במקרה:
ששזפתני השמש. נקנו מצד ההרגל:
ובכן **שמוני נוטרה את הכרמים**. להשתדל בצרכי חיי שעה:
כרמי שלי. והוא העסק בתורה ובמצות:
לא נטרתי. לא עסקתי בה מקוצר רוח ע"י מקרים זמניים ובכן קלקלתי מעשי:

פסוק ז

הגידה לי. התחיל המחבר בדברי עדת ירושלם אליו ותשובתו על דרך דברי אוהבת עזובה עם אהובה.
ואמר הגידה לי שאהבה נפשי. אתה ה' אבינו שאהבה נפשי אע"פ שהמעשים מקולקלים הגד לי:
איכה תרעה. את התלמידים דעה והשכל:
איכה תרביץ. את ההמון תחת חכמי הדור שיתנהגו על פיהם: בצהרי'. בזמן שיהיו ב' בני צהר חולקים בהלכה וכל א' מהם מאיר דבריו בטעם הגון כמו שיקרה בצהרים שחצי מאור בעזרה וחציו במערב וזה קרה בסבת שכרמי שלי לא נטרתי ולא שמשו כל צרכם:
שלמה אהיה כעוטיה על עדרי חבריך. של עדרי אותם החברים החולקים ותלמידיהם שהם שלך ואומרי' אלו לאלו שהם דברי אלהים חיים ובכן אהיה כעוטי על שפם שלא אדע את מי אשאל ויודיעני דבר אל נכון:

פסוק ח

אני לא תדעי לך. הלכה פסוקה:
היפה בנשים. במדת חסד ופרישו':
צאי לך בעקבי הצאן. כיון שהלכה רופפת בידך לכי אחר המנהג:
ורעי את גדיותיך. העתידות להניק כמותך התלמידים העתידים להורו':
על משכנות הרועים. במדרשי חכמי הדור לדע' טעמים ויתבוננו איזה יכשר. אמנם התנצלות אמרך ששזפתני השמש הוא התנצלות בלתי מספיק. כי הנה

פסוק ט
לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. כי כמו שקרה בך בהיותי סוסתי בין רכבי פרעה שנגלי' שכינתי עליך כאיש מלחמה ונצחת את כלם כן דמיתיך בהיותך רעיתי וזה כי אמנם יורו את מעשיך ודעותיך ביסודו' תורתי ומופתיה ואתה לא תשוב ובהיותך על זה האופן גם כי אז

פסוק י
נאוו לחייך בתורים. בבזת מצרים:
צוארך בחרוזים. בבזת הים, עכשיו

פסוק יא
תורי זהב נעשה לך. עם תשלומי כל נקודות הכסף:

פסוק יב
עד שהמלך במסבו. מסב בילותינו בעמוד אש וענן ושאר נפלאותיו:
נרדי נתן ריחו. היו מעשי נותנים ריח טוב. והנה עתה

פסוק יג
צרור המור דודי לי. את אצלי לראש לכל בשמים הן לו בין שדי ילין שתגלה שכינתו עלי כמאז ונשוב אליך כמאז. אבל אין הענין כן כי

פסוק יד
אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי. אשר שם אפרסמון כמו שספריו ז"ל כן אתה מראה מעוט דרכי טובך בתוכנו בערך זמן העבר:

פסוק טו
הנך יפה רעיתי. משיב האל ית' הנה עתה אינך צריכה לאותו אופן גלוי שכינה באותו' ומופתים כמאז כי כבר עשיתיך יפה בנתינת התורה והמצו' אשר כתבתי להורות במופתים שכליים וזה בהיותך רעיתי כנזכר:
עיניך. המורים מחכמי הדורו':
יונים. כעיני יונים:
יושבות על מלאת. כן יביטו נפלאות התורה ומופתיה בשלמו':

פסוק טז
הנך יפה דודי. מכל מקום היית מועיל לנו בזה כי תרחיב לבבנו כאשר ילך כבוד בקרבנו כמאז:
אף נעים. וסלחת ונחלתנו כמאז:

אף ערשנו. יסוד המטה:
רעננה. אע"פ שסרו יצועי בקלקול מעשי כי הסתרת פניך מכל מקום יסוד המטה והוא ידיעת האל ית' ונטית לבבני אליו הוא חדש ורענן כמאז ומוכן לקבל המצע בשוב ה' ציון כי לא שכחנו שם אלהינו:

פסוק יז
קורות בתינו. חכמי הדורות:
ארזים. גבוהים בחכמה ובתורה ומצות:
רהטינו. תלמידיהם:

פרק ב

פסוק א
וכן השבעתי אתכם בנות ירושלים. השבעתי בהודיעי שחולת אהבה אני:
אם תעירו. אותה להתפלל:
ואם תעוררו את האהבה. של דודי לרחם עלי:
עד שתחפץ. בזכות הדור או לקץ הימין:

פסוק ב
כשושנה בין החוחים. שאינה גדלה אלא בתוכם:
כן רעיתי בין הבנו'. וזה כי לא תפנה לי באופן אחר:

פסוק ג
בצלו חמדתי וישבתי. במתן תורה כאמור והם תוכו לרגליך:
ופריו מתוק לחכי. כאמור ושמענו ועשינו. ובכן

פסוק ד
הביאני אל בית היין. אל ארץ ישראל שהיה מקום כל תענוג ומזון שלא בצער כאמרו זבת חלב ודבש:
ודגלו. להלחם:
עלי אהבה. להלחם בעודנו באהבה כאמרו כי לא בחרבם ירשו ארץ וכו' כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם:

פסוק ה
בתפוחים. בהיותי עוסקת בתורה וטעמה וריחה:
שחולת אהבה אני. כי אמנם כל העונשין הם בשביל אהבתי את האל ית'. ובכן תהיה

פסוק ו
שמאלו תחת לראשי. שמאלו של דודי הנזכר תהיה תחת לראשי להקימני:
וימינו. ימין צדקו להושיע.
תחבקני. לתשועת עולמים.

פסוק ח
קול דודי הנה זה בא. אומרת עדת ה' כמתאוננת על חורבן הבית הנה קול דודי זה שלא השתנה בא בהיותי בשעבוד מצרים:
מדלג על ההרים. בהראותו למשה רבינו על הר האלהים:

פסוק ט
דומה דודי לצבי. כממהר לעמוד מרחוק שלא אשב בצלו:
הנה זה עומד אחר כתלנו. גם כי אינו רחוק באמת אבל קרוב לכל קוראיו ומסתתר שלא נרגיש בו עד שנתעורר לבקשו כאמרו ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת:
ומשגיח מן החלונות. שלא יכלונו העונשים:
מציץ מן החרכים. ועם זה ממכון שבתו משגיח כמו מארובות השמים לראות היש משכיל דורש אלהים ומכלנו אין איש ואין מפגיע ומכפר עלינו:

פסוק י
ענה דודי. הנה בשעבוד מצרים הוא העיר רוחי ואמר לי קומי לך. ואומר להם איש שקיצי עיניו השליכו:

פסוק יא
כי הנה הסתו. גזרת מצרים על הילדים:
הגשם חלף. שבטלה עבודה מאבותינו בר"ה קודם לגאולה:

פסוק יב
הנצנים. משה ואהרן שהיו מוכנים לעשות פרי:
נראו בארץ. לעזור ולהושיע:
עת הזמיר. שירת הים:
וקול **התור**. שהוא כקול מתאונן:
נשמע בארצנו. כי אמנם נמוגו כל יושבי כנען:

פסוק יג
התאנה חנטה. בארץ כנען באופן שתאכלו פרים מיד כי היתה הכוונה שיכנסו לארץ תיכף אחר מתן תורה לולי חטאו בעגל ובמרגלים ועכשיו אין נביא ומתעורר ואין אתנו יודע עד מה:

פסוק יד
יונתי בחגוי הסלע. משיב האל ית' הנה בשעבוד מצרים היו צדיקי הדורות מלמדי' דעת את העם ומתפללים כאמרו ונצעק אל ה' וישלח מלאך לא כן עתה:
הראיני את מראיך. היש משכיל מראה ומורה דרך עץ החיים.
השמיעיני את קולך. היש מפגיע ומתפלל באמת על הגאולה:
כי קולך ערב ומראך נאוה. כי אמנם אז בשעבוד מצרים הי' קולך ערב אצלי בתפלה ומראך המורה לצדקה היה נאוה והגון הוא אהרן ומשה ודומיה'. אבל עכשיו

פסוק טו
אחזו לנו שועלים. מתיהרים בלבוש של ת"ח וכל רוח אין בקרבם:
שועלים קטנים. שלא הגיעו להוראה: מחבלים כרמים. להורו' שלא כהלכה:
וכרמינו סמדר. שלא תמצא הלכה ברורה ומשנה ברורה:

פסוק טז
דודי לו ואני לו. משיבה עדת ה'. אעפ"כ לא שכחנו שם אלהינו:
הרועה בשושנים. הרועה בצדיקי הדורות:

פסוק יז
עד שיפוח היום. בחום מכל צד לרב ניצוץ האור המכה מכל צד וזה יהי' בצהרים שתהיה לאור עולם:
ונסו הצלליים. בעיון ובמעשה:
סוב. פנה אלינו:
דמה לך דודי לצבי. מהר יקדמונו רחמיך:
על הרי בתר. עם היותך רחוק מישועתי:

פרק ג

פסוק א
על משכבי בלילות. הלא בימים ראשונים חטאתי וסלחת מיד אחרי שובי ועתה לא כן כי אמנם בלילות שהם מחשכי ארבעים יום שהיו בכעס:

בקשתי את שאהבה נפשי. בודוי ובתפילת משה רבינו וצדיקי הדור:
בקשתיו ולא מצאתיו. מפני האף והחמה:

פסוק ב
ואסובבה בעיר. בכל מחנה ישראל בקשתיו היש מוצא חן ולא מצאתיו בכל המחנה והיה כל מבקש ה' וכו':

פסוק ג
מצאוני השומרים. משה ואהרן בכהניו ושאלתים האמנם את שאהבה נפשי ראיתם ואין עונה:

פסוק ד
כמעט שעברתי מהם. מאותם הלילות שהיו בכעס:
עד שמצאתי כו'. בלוחות שניות:
אחזתיו. תכף בנדבת המשכן:
ולא ארפנו. ולא שבתי לכסלה ולחטוא:
עד שהביאתיו. להשרות שכינתו:
אל בית אמי. אל מזבח החיצון שבעזרת ישראל אשר שם ראשי העם שהם כמו אם בישראל וזה ביריד' האש אחר קרבנותינו:
ואל חדר הורתי. אל בית קדש הקדשים אשר שם הורתי תורת הלוחות לבדה המורה לצדקה וזה בחנוכת הנשיאי' כאמרו ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו ובכן השבעתי למען יוכלו צדיקי הדורות להתעסק בתור' ותפלה:

פסוק ו
מי זאת עולה מן המדבר כתומרת עשן. משיב האל ית' אמת הוא שאז סלחתי בתפל' משה בחירי שעמד בפרץ לפני אך לא לגמרי כי כאשר שנו כוונתה בענין המרגלים פקדתי עליהם חטאת העגל כי אמנם קודם ענין המרגלים היתה הכוונה שיכנסו לארץ מיד בלתי מלחמה כתימרו' עשן מקטרת כאמרו קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו אבל אחר עון המרגלים מי זאת עולה באופן זה הנה הוצרכו להלחם גם אחרי כן בארצם היו צריכי' לכלי זיין באופן שאפי' בימי שלמה שנתתי שלום על ישראל היו צריכים לכלי זיין:

פסוק ח
מפחד בלילות. מפני הפחד שקנו בלילות מ' יום שהיו בכעס ובליל ט' כאב שנפקד אז עליהם גם חטאת העגל כאמרו תשאו את עונותיכם:

פסוק ט
אפריון עשה לו המלך שלמה. משיבה עדת ה' הלא חזרה עטרה ליושנה בבנין בית ראשון שהיה מכוסה בארזים אין אבן נראה עם רב כסף וזהב לכבוד:

פסוק י
תוכו רצוף אהבה. שהיו שם בקירות כרובי' ותמונות להורות אהבת ה' את עמו:

פסוק יא
צאנה וראינה בנות ציון. אתם צבאות ה' בנות ציון שחשבתם שחזרה עטרה ליושנה צאו וראו ההבדל אשר בין המשכן שהי' קודם המרגלים ובין מקדש ראשון שהי' אח"כ:
בעטרה שעטרה לו אמו. עדת הנשיאים שהיו אם בישראל קנויה לאל יתעלה:
ביום חתונתו. בחנוכת המשכן:
וביום שמחת לבו. ביום חנכת מקדש ראשון כי גם שירדה אש בחנכת המקדש מכל מקום גדולה מזו היתה במשכן שלא הי' שם רב כסף וזהב וחנוכתו קטנה מאד בערך אל מקדש ראשון וזה כי ענן ה' על המשכן כו' ותכף לחנוכתו בבא משה אל אהל מועד וישמע את הקול ובכן תבינו שאחר שנשנה העון ולא תהיה שם תשובה מגעת עד כסא הכבוד כמו שתהיה לעתיד כאמרו ושבת עד ה' אלהיך אין שם מחילה גמורה משיבה עטרה ליושנה. מכל מקום:

פרק ד

פסוק א
הנך יפה רעיתי. בהיותך רעיתי:
הנך יפה. מימי יהושע והזקנים אשר האריכו ימים אחריו:
עיניך. שופט וכהן גדול מורה הדור:
יונים. דבקים בבוראם כיונה בבעל:
מבעד לצמתך. שהיא תכשיט של שער נכרי:
שערך. הטבעי והם מנהגי אבות הם כעדר העזים. כשער עדר העזים שמכניסי' גם אותו למילת:
שנלשו. שכן שערן הוא באחורי הראש והוא נאות ויקר:

פסוק ב
שניך. אנשי הצבא:

כעדר הקצובות. שגזזו שערן כן הם לא לקחו דבר מהשלל עד שחלקוהו ביניהם כלם כאמרו חלקו שלל אויביכ' עם אחיכ':
שכלם מתאימות. כן היו אנשי הצבא שלמי' בתורה ומע"ט:
ושכולה אין בהם. אין ביניהם מורד:

פסוק ג

כחוט השני שפתותיך. חכמי הדורות המורי' את החלק העיוני:
ומדברך. המורי' חת החלק המעשי' באופן כי כפלח הרמון רקתך. הסמוכה לפה והם התלמידי' מלאו דעה את ה' כפלח הרמון היפה במרא' וטוב בטעמו גם שאינו רמון שלם:

פסוק ד

כמגדל דוד צוארך. ואז הי' צוארך שר צבאך שתחת הראש כמגדל דוד המרא' כל שלטי גבורי המנוצחי':

פסוק ה

שני שדיך. אמנם אחרי כן הנה המורים ומלמדים שהם שפט וכהן גדול היו כשני עפרים הנלחמי' ולא השוו לדעת אחת כענין שספרו ז"ל על פנחס ויפתח:
הרועי' בשושנים. בין החוחי' במלחמות אנשי כנען:

פסוק ו

עד שיפוח היום. וכל זה נמשך עד שבא אור הצהרים בימי דוד שהדריך את ישראל בעיון ובמעשה כאמרו ונסבה את ארון אלהים אלינו כי לא דרשנוהו בימי שאול:
ונסו הצללים. שהעביר השקוצים מן הארץ אשר מנעו אור החיים. ובכן אלך לי אל הר המור. בגרן ארנה:
ואל גבעת הלבונה. אל הר הבית כימי שלמה. והנה אז היית:

פסוק ז

כלך יפה רעיתי. כאמרו אשר בנינו כנטיעים בנותינו כזויות:
ומום אין בך. כאמרו אין פרץ ואין יוצאת. ומכל זה התבאר שה' עמך בהיותך עמו בלעדי משכן וכליו כאמר' ז"ל כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה כו'. לכן

פסוק ח

אתי מלבנון כלה. אע"פ שלא תשבי בביתי אלא כמו כלה חוץ לביתי פנו אלי ואל תשימו לב למקדש אם אינו עם כל גדלו בעצי הלבנון:
אתו מלבנון תבאי. בכל המקום אשר אזכיר את שמי:
תשורי. להעביר חטאים מן הארץ:

מראש אמנה כו'. שהם גבולות הארץ:
ממעונות אריות. שמשם ולחוץ מעונות הכנענים שהיו כמו חיות רעות טורפות. כי אמנם בימי דוד

פסוק ט

לבבתיני באחת מעיניך. שהיה מלך לרצון אבל לא אביתר כ"ג:
באחד ענק. בבניהו שהי' על הכרתי והפלתי לא ביואב. כי אמנם בימי שלמה

פסוק י

מה יפו דידיך. שהיו כלם צדיקים המלך וצדוק כ"ג ובניהו בן יהוידע על הצבא:
מה יפו דודיך. בעיון ובמעשה:
מה טובו דודיך. ללמד דעת את העם:
וריח שמניך. במדות. לכן

פסוק יא

נפת תטופנם שפתותיך כלה. ראוי שתתעסקו גם אחר החורבן בתורה ובמצות. כי אמנם דבש וחלב תחת לשונך. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ותחת לשונך דבש חלב העיון והמעש' ללמוד וללמד:
וריח שלמותיך. במדות:
כריח לבנון. רצוי בעיני אלהים ואדם:

פסוק יב

גן נעול אחותי כלה. הלא תראי שאין התשועה תלויה במקדש כי אמנם בימי דוד היה גן נעול לא נודע מקום המקדש:
גל נעול. הר הבית:
מעין חתום. מקום המזבח ומכל מקום היו בימיו

פסוק יג

שלחיך. שהם קרקעות בלתי נאותות לפירות:
פרדס רמונים. היו כפרדס רמונים כי אמנם עתות בצרת מלחמות עמון ומואב היו לו כל ימיו לעושר ולכבוד:
עם פרי מגדים. להבין ולהורות כאמרם ז"ל אלמלא דוד עסק בתורה לא עשה יואב מלחמה:
כפרים עם נרדים. במדות כאמרו לא ישב בקרב ביתי עושה רמיה כו':

פסוק יד
נרד וכרכום. וכן היה בימי אסא שהשתדל ללמוד דעת אם העם כאמרו אשר לא ידרוש לאלהי ישראל יומת היו כמו כן שלחיו וצרות מלחמות הכושית לעושר ולכבוד לו:
מור ואהלות. וכן יהושפט שהשתדל בזה כאמרו וישיבם אל ה' אלהי אבותיהם היתה לו מלחמות עמון ומואב לעושר ולכבוד:

פסוק טז
עורי צפון. כי הוא אמנם הרבה השתדלות לעורר את ישראל לתשובה כאמרו וילכו הרצים באגרות מיד המלך כו' לאמר בני ישראל שובו אל ה' אלהי אברהם יצחק וישראל:
ונוזלים עם לבנון. ומן לבנון ובהמ"ק היו נוזלים אגדות לתורה:

פרק ה

פסוק א
באתי לגני. לעורר את השבים אלי ובכן:
אריתי מורי. קבלתי ברצון חכמי הדור:
עם בשמי. עם תלמידיהם:
אכלתי יערי. קבלתי עמי הארץ:
עם דבשי. עם בעלי מעשה:
שתיתי ייני עם חלבי. מלמדי תינוקות עם תינוקות של בית רבן:
אכלו רעים. ובכן אמרתי אכלו רעים כאמרו כי חמאה ודבש יאכל כל הנותר בקרב הארץ:

פסוק ב
אני ישנה ולבי ער. משיבה עדת ה' הנה צדקו דברי דודי כי אמנם אני הייתי ישנה מעסוק בתורה ומצות:
ולבי. שכל הנביאים וחכמי הדורות התעוררו והעירוני לשוב אל דודי ואנכי מריתי:
קול דודי דופק. ע"י נביאיו:
פתחי לי. שערי צדק שאוכל להכנס באמרו שובו אלי ואשובה אליכם:
שראשי נמלא טל. קודם זריחת השמש של מלכות בית דוד וזה בימי עלי שהיו בניו ודומיהם בלתי הגונים:
נמלא טל. בלבד שלא היו ישראל כ"כ פרוצים כמו עכשיו אמנם עתה:
קווצותי מלאו רסיסי לילה. שהם קשים יותר מן הטל כאמרו כי מספר עריך היו אלהיך יהודה ולזה העיד הנביא באמרו כי לכו נא אל מקומי אשר בשילה וראו את אשר עשיתי לו מפני רעת עמי ואתם הרעותם מאבותיכם ואנכי מריתי. אמרתי

פסוק ג

פשטתי את כתנתי. הנכבדת בתורה ומעשים טובי' להתענג בתענוגות זמניות:
איככה אלבשנה. ללמוד וללמד כאמרם ז"ל שנה ופירש קשה מכלם:
רחצתי לתענוג: איככה אטנפם. כאמרם ז"ל ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל:

פסוק ד

דודי שלח ידו מן החור. בימים הראשונים בימי רחבעם ע"י שישק להחזירם בתשובה כאמרו וידעו את עבודתי ואת עבודת מלכי הארצות:
ומעי המו עליו. אז ושבו בתשובה כאמרו ובהכנעו שב אף ה' ממנו.

פסוק ה

קמתי אני לפתוח לדודי. לעורר את ישראל לתשובה בימי חזקיהו:
וידי נטפו מר. באגרות המלך:
ואצבעותי מר עובר. באגרות שריו כאמרו וילכו הרצים באגרות מיד המלך ושריו:

פסוק ו

פתחתי אני לדודי. בימי יאשיהו כאמרו ויעמוד המלך על עמדו ויכרות את הברית כו' כל ימיו לא סרו מאחרי ה' כו':
ודודי חמק עבר. כאמרו אך לא שב ה' מחרון אפו הגדול כו' לכל הכעסים אשר הכעיסו מנשה:
נפשי יצאה בדברו. ע"י חולדה הנביאה כאמרו ותתך חמתי במקום הזה ולא אחנן':
בקשתיו. בימי יהויקים כאמרו קראו צום לפני ה' ויקרא ברוך בספר:
קראתיו. ע"י ירמיהו כאמרו אם עוננו ענו בנו ה' עשה למען שמך כו':
ולא ענני כאמרו אינני שומע אל רנתם וכאמרו אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה:

פסוק ז

השומרים הסובבים בעיר הכוני. כאמרו שריה בקרבה אריות שואגים כו'. ובכן נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות. מבחוץ לבלתי תת יוצא ובא כאמרו כשומרי הרים היו עלי' מסביב ונשאו את רדידי מעלי כאמרו ויבאו ויאכלו ארץ ומלואה עיר ויושבי בה:

פסוק ח

אם תמצאו את דודי. בנפלאותיו אשר יעשה בקרבכם כענין כבשן האש:
מה תגידו לו. בשבילו. כאמרו אתיא ותמהיא כו' שפר קדמוהי להחויא:

שחולת אהבה אני. הגידו שחולת אהבה אני כאמרו ויהבו גשמיהון דלא יפלחון ולא יסגדון לכל אלהא אלהין לאלההון כי בזה תמהו כל האומות לפנים. ואמרו

פסוק ט

מה דודך מדוד. מה ההבדל אשר בין זה האלוה לזולתו שתמסרי עצמך לבלתי החליפו באחר. היפה בנשים בהשכל וברחמים ופרישות באופן שתהיה לרצון גם לפני כל אלוה זולתו:

שככה השבעתנו. להגיד אמונתך עמו עד מות:

פסוק י

דודי צח ואדום. הוא צח כלו בהיותו מיטיב במדת רחמיו על כל מעשיו עם היותו אדום במדת הדין ואין זה מפועל שום עצם שכלי באשר. הוא שכלי בלבד כי אמנם פעולתו באמת הוא בחינת האמת מן השקר ולכך היותו צח ואדום כו' יורה על היות מציאותו מציאות רביעי ושכלו עצם משכיל נבדל מחמת זולתו פועל בהכרח סדרו ומצותיו בלבד. ובכן הוא בהכרח דגזל. נודע לבעל דגל נצחון היכולת:

מרבבה. מרבבות קדש עושי רצונו:

פסוק יא

ראשו כתם פז. ומאותו' מדת רחמיו הוא כי ראש דבריו בתורת קדשו הוא במעשה בראשית להגיד כח מעשיו במופתים שכליים וחושיים למען ידעוהו ויזכו לחיי עולם. כי אמנם יאמר על הדבר שהוא שלו בהיות הדבר מסודר מאתו בלבד לא שיהי' חלק ממנו וחלק מגופי ח"ו וכן יקרה ברוב מקומות בספרי הקדש כענין ברוך כבוד ה' ממקומו וזולתו ובזה יסורו ספיקות מפסידות:

קווצותיו. יסודי תורתו שהם כמו השער בגוף שאינו חלק ממנו. וכמו כן ספורי תורתו שאינם מן החלק העיוני גם לא מהמעשי:

תלתלים. מספרי' עניני חכמי הדורו' שגבה לבם בדרכי ה' והצדיקי' ילכו בם כמו עניני החבות וזולתם שהיו לרצון:

שחורות כעורב. וכמו כן מספרים עניני רשעי ארץ שהיו כמו העורב שהוא טמא ומראהו מנגד לאור הלובן הענין דור המבול ודור הפלגה ובני סדום וזולתם ומשפטי פיהו נגדם ובכן שומר נפשו ירחק מהם:

פסוק יב

עיניו. וכמו מספרים ענינים המורים לצדקה שהם כמו עיני' לזולתם בענין האבות:

כיונים על אפיקי מים. להשקות ממעיני תשועת עולמים:

רוחצות בחלב. את זולתם בחלב מעשיהם שהם בכל עת לבנים ומאירים להורות לזולתם:
יושבות על מלאת. שכל תכלית מכוון בפעולת' הי' להשלים עצמם וזולתם לרצון להם לפני ה' כאמרו התהלך לפני והיה תמים:

פסוק יג

לחייו. וכמו כן מספרים ענין לחייו המניעים אל הדבור והם נביאיו:
כערוגת הבושם מגדלות מרקחים. הנותן טעם וריח וגדולה למרקחות וכמו כן היו בני הנביאים לפני הנביאים כאמרו ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם:
שפתותיו. בדבור ראשון ובדבור שני שהיו פנים בפנים היו:
שושנים נוטפות מר עובר. שהעביר מהם מעלה לישראל והוא עדים מהר חורב וכן קרה למשה רבינו כי קרן עור פניו בדברו אתו וכן לשאול בהתנבאו כאמרי והתנבאת עמם ונהפכת לאיש אחר:

פסוק יד

ידיו. מצות וקשרתם לאות על ידך וגם הם כמו גלילי זהב שהם אצעדות בזרוע:
ממלאים בתרשיש. בארבע פרשיות שבהם למען תהיה תורת ה' בפינו:
מעיו. המעים המתוקנים מאתו במצות אסורי מאכלות הם:
עשת שן. מנוקים מכל איסור:
מעולפת ספירים. ובזה תהיינה תכונות הנפש החיונית והנפשי' בהם מוכנות לשרת את העצם השכלי לקבל כל חכמה ודעת ומעשה לבנת הספיר:

פסוק טו

שוקיו. פעולות הרגלים בעליית רגלים ובהקהל הנה מצותיו אלה הן כמו עמודי שש מיוסדים על אדני פז. שהאדנים נכבדים מן השוקים כן המכוון מהם הוא למען נלמד ליראה ולאהבה כי מציון תצא תורה:
מראהו. לראות את פני האדון ה':
כלבנון. הוא נכבד מכל הראותנו לפניו גם בבתי כנסיות ובתי מדרשות כי שמה ישבו כסאות סנהדרי גדולה:
בחור כארזים. וכמו כן הוא נבחר לתפלה מכל מקום זולתו כאמרו וזה שער השמים:

פסוק טז

חכו ממתקים. כאמרו מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה כו' לטוב לך:
וכלו מחמדים. וכל המכוון הוא למען נשיג חיים נצחיים הנחמדים מכל זולתם:
זה דודי. באמרו כי מאהבת ה' אתכם:

וזה רעו. לשכנו בתוכנו כאמרו כי לא יטוש ה' את עמו:

פרק ו

פסוק א

אנה הלך דודך. אמרו הכשדים מה היה לו שסלק שכינתו ממך:

אנה פנה. בהסתירו פניו:

ונבקשנו עמך. כאמר' נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם:

פסוק ב

דודי ירד לגנו. בקהל קדושים אנשי כנסת הגדולה:

לרעות בגנים. לשמוח בבתי כנסיות ובתי מדרשות כענין ישמח ה' במעשיו:

וללקוט שושנים. שרידי עמו:

פסוק ד

יפה את רעיתי. אמר האל ית' עתה בבנין בית שני אל תוסיפי לסלק שכינתי מתוכך כי אמנם את עתה יפה בחכמת אנשי כנסת הגדולה:

נאוה כירושלים. הראשונה שהיתה עיר הצדק כי שמה ישבו כסאות למשפט:

איומה. כענין שמעון הצדיק עם אלכסנדרוס:

כנדגלות. כמערכו' ישראל תהיו מכל מקום:

פסוק ה

הסבי עיניך. הנביאים כאמרו ויעצם אם עיניכם את הנביאי':

מנגדי. שלא יפגשו עמל חזון גם שיהיו ראוים לכך:

שהם הרהיבוני. הם היו סבה שהתנשאתי להנקם מכם כאשר לא שמעת:

שערך. כי אמנם מנהגי אבות הם נאותים ויקרים כמו שער של עדר העזי' המוכן להיות בגד חשוב וכן תנהיגו מנהגי נכבדים כאמרם והעמדנו עלינו מצות כו' ואין צורך עוד להנביאים: @66(ו)@77 שניך. הנלחמים כמו בני חשמונאי וזולתם:

כעדר הרחלים. הם צדיקי' ויקרי' בעיני כעדר הרחלי' שמכניסים אותו למלת:

מתאימות. ?בעיון ובמעשה:

ושכולה אין בהם. אין בהם מורד מקדיח תבשילו:

פסוק ז

כפלח הרמון רקתך. התלמידים שהגיעו להוראה הקרובים לעיני הדור כמו הרקה לעינים הם כמו פלח הרמון שגם שאינו רמון שלם הוא נאות בטעמו ומראהו כן מלאו דעת את ה' בעיון ובמעשה:

מבעד לצמתך. מהיותם נבדלים מדעות זרות: וזה כי אמנם

פסוק ח

ששים המה. רבו דעות חכמי קדם החוקרים באלהיות:

ושמנים פלגשים. ויותר מהמה החוקרים בטבעיו':

ועלמות אין מספר. המורים עניני העולם:

פסוק ט

אחת היא יונתי. שהיתה דבקה בי כיונה לבעלה:

תמתי. השלמה:

אחת היא לאמה. לשרה תחוללכם לא לאברהם שיצא ממנו ישמעאל:

ראוה בנות ויאשרוה. כענין רחב באמרה כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת:

מלכות ופלגשים. מלכת שבא ושפחותיה כאמרה אשרי אנשיך ואשרי עבדיו אלה כו':

פסוק י

מי זאת הנשקפה. לכן ראוי לתמוה כי אמנם דניאל וחביריו שהיו בגלות היו מצפי' לאור הישועה.

יפה כלבנה. המקבלת אור מזולתה כן הוא וחביריו התבוננו בדברי ירמיהו כאמרו אני דניאל בינותי בספרים כו':

ברה כחמה. בנבואת חגי זכריה ומלאכי שהתנבאו הם בעצמם על הישועה:

איומה. כענין דריוש מלך פרס באמרו ואלהא די שכן שמיה תמן ימגר כו' ועם די ישלח ידיה להשניא לחבלא בית אלהא דך די בירושלים. והנה אחרי כן:

פסוק יא

אל גנת אגוז ירדתי. מצאתי עשרה יוחסין שעלו לארץ שהיו רובם פסולים ובלתי ראוים לשריית שכינה:

לראות באבי הנחל. מכל מקום ירדתי שם עם חגי זכריה ומלאכי לראות במיוחסי' שנשארו בבבל:

הפרחה הגפן כו'. אם יש בהם חכמים ותלמידי' אשר לבבם פונה לבא לארץ ה' להשרו' שם שכינתו:

פסוק יב

לא ידעתי נפשי. משיבה עדת ה' הנה לא ידעתי מה היות אז נפשי רצוני ודעתי:
שמתני מרכבות עמי נדיב. שבחרתי לשבת בגולה תחת יד פרס ומדי גם שהם בלי ספק עם נדיב כאמרו אשר כסף לא יחשובו אחרי אשר נקראתי מהנביאים לבא אל המלך הקדוש בארצו למען תשרה שכינתו בתוכנו:

פרק ז

פסוק א

שובי שובי השולמית. והנה כאשר קראו הנביאים בדבר ה' כאמרם שובו אלי ואשובה אליכם הוי ציון המלטי יושבת בת בבל:
ונחזה בך. ובהיותכם בארץ ה' תשרה שכינתו בתוכנו ובכן נחזה כי נמצא חזון מה' ולא תהי' חתימת חזון:
מה תחזו. הנה אמרתי לנביאים מה תחזו:
כמחולת המחני'. כמו שקרה לישראל במדבר שהיו כמו מחול חונים סביב לשתי המחנו' שהם מחנה שכינה ומחנה לויה וזה לא יהי' כלל שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה:

פסוק ב

מה יפו פעמיך. והנה אז השיבו הנביאים הרבה תרויחו בבאכם אל ארץ ה' כי ירבה התועלת בעלות רגלים וזה כי חמוקי ירכיך שהם סתרי תורה וטעמי המצות שהם כמו ירכים המעמידים כל הגוף והם בלתי גלוים הם באמת כמו חלאים מעשה ידי אמן. שלפעמים לא יתקשט בהם האדם אל נכון עד שיודיעהו האומן אופן עשייתם:

פסוק ג

שררך. סנהדרי גדולה היושבים על טבור הארז בלשכת הגזית:
אגן הסהר. כחצי גורן עגולה ובידם להסיר כל מחלוקת:
אל יחסר המזג. הכרעתם בין החולקי' אל נא תחסר ביניכם בני בבל כי אמנם עתה בטנך תופשי התורה שהם כמו בטנך שממנו מזון ורוח חיים לשאר הגוף הוא כמו ערמת חטים סוגה בשושנים. שאין שם דבר מחזיק להיות לאחרים אלא ערמות ערמות:

פסוק ד

שני שדיך. נשיא ואב ב"ד:

כשני עפרים. הנלחמים תמיד יוסי בן יועזר לסמוך ויוסי בן יוחנן שלא לסמוך וכו' במשנה הראשונים נשיאי' והשניים להם אבות ב"ד. וכ"ז אפשר התקון אם תהיו כלכם בא"י תשרה בה שכינת האל ית':

פסוק ה

צוארך. כהן גדול שהי' שני במעלה למלך כמו הצואר תחת הראש:

כמגדל השן. שהוא חשוב למראה בלתי טעם וריח הנה הוא תפוס זהב וכסף וכל רוח אין בקרבו:

עיניך. חכמי הדור:

ברכות בחשבון על שער בת רבים. הולכי' להשקות צאן מרעיתם ותלמידיהם בחשבון שהיא בעבר הירדן סמוך לגבולות הכנענים שיוכלו שם להמלט מהרה אל ארצותם מגזרת ינאי וחכמיו:

אפך. ומגמת פני הנשארים בארץ היתה:

כמגדל הלבנון. שהוא במבחר ובטבור ארץ ישראל. אמנם הוא צופה פני דמשק. שהוא חוצה לארץ כן הם בהיותם בארץ היה לבבם פונה לצאת חוצה לארץ מרעת יושבי בה:

פסוק ו

ראשך. הורקנוס כהן גדול עליך ככרמל כמו ראש שבולת לחם המוכן למאכל בלתי רוב מלאכות כן הוא היה למאכל:

ודלת ראשך. הורדוס שהיה מתנשא היה כארגמן המורה על מעלת לובשו. ובכן זאת קומתך: מעלתך:

פסוק ח

דמתה לתמר. שהוא גבוה ופריו מושג בטורח רב ועם זה פריו מעט המזון נעדר הריח ומזונו בלתי נאות כן ראשי עמך היה משתררת על הצבור עם היותם נותנין פרי בלתי רב התועלת:

ושריך. שהיו מורים בעם דומים לאשכלות של תמר שבהם תמרים רבים ומעטי התועלת כן הם מצאו חכמות של מעט תועלת כענין שיחת דקלים ומשלי כובסין וזולתם: ובכן אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו לתלוש אותם ולהשחיתם:

פסוק ט

ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן. שבהם מזון רב וטוב כן יהיו הם נותנים פרי נאות בעיוניות:

וריח אפך. במעשיות:

כתפוחים. בעלי ריח עם איזה מזון:

פסוק י

וחכך. בעת הוכיח:

יהיה נא כיין הטוב. כיין הגפן הטוב באופן שיהי' החיך הולך לדודי למישרים. מכוין למצא חן בעיני דודי. בבקשת האמת לא לנצחון:

דובב שפתי ישנים. ויהיו דבריו בהזכיר דברי חכמת הקדמונים והוסיף עליהם כראוי לכל אחרון:

פסוק יא

אני לדודי. משיבה עדת ה' אל לבה אמת הוא שנכשלתי בכל אלה מכל מקום אני לדודי ולא עזבתיו כאמרו אם שכחנו שרי אלהינו כו':

ועלי תשוקתו. כאמרו יחכה ה' לחננכם וירום לרחמכם כו'. ובכן אני אומרת:

פסוק יב

לכה דודי. נצא השדה. לשוח בשדה בקבוץ גליות:

נלינה בכפרים. כאמרו יושבים באין חומה בריח ודלתים אין להם:

פסוק יג

נשכימה לכרמים. נתבונן בבתי כנסיות ובבתי מדרשות:

נראה הפרחה הגפן כו'. אם יש יוצא למשנה ולתלמוד בעיון ובמעשה:

אתן את דודי לך. אראך אהבתי את שם קדשך. כי אמנם הדודאים אפילו עמי הארץ נתנו ריח טוב במעשיות:

פסוק יד

על פת חינו. בתי מדרשות:

כל מגדים. בעיון ובמעשה:

חדשים. דברים שהבינו חכמי הדור מחדש:

גם ישנים. שהורו הקדמונים:

דודי צפנתי לך. בספריהם:

פרק ח

פסוק א

מי יתנך כאח לי. מי יתן ואשיג דרכיך ואעבוד מאהבה כמו לאח לא מיראה בלבד כראוי לאב:

אמצאך בחוץ אשקך. באופן שגם כשאהיה עוסק בחיי שעה חוץ לבתי מדרשות יהיה העסק מכוון לעבדך מאהבה:
גם לא יבוזו לי. שלא יחשבו שיהיו מעשי ליהורא. ובכן אנהגך אביאך אל בית אמי. אזכה להשרות שכינתך בבתי מדרשות כאמרו וברא ה' על מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ולילה אש כו':

פסוק ב

אשקך. ישמח ה' במעשיו:
מיין הרקח. בחכמת צדיקי וחכמי הדור:
מעסיס רמוני. וכמו כן בפעולות ההמון במעשיות:

פסוק ד

השבעתי אתכם. שלא ימהר גוג ומגוג לבא ולבטל ובכן לא ינקה מאלתי:

פסוק ה

מי זאת עולה מן המדבר. ואמר האל יתברך ?מם היה לה לזאת העולה ממצרים ומבבל שהיו כמו מדבר לא אדם בו:
מתרפקת. מכה את עצמה ומתאוננת:
על דודה. על איחור ביאת המשיח באמרה הלא תחת התפוח. בהיותי מתלוננת בצל שדי כמו בצל תפוח:
עוררתיך. השתדלתי בתפלתי להביאך:
שמה חבלתך. כמו הרה תקריב ללדת:
אמך. קהלת יעקב:
ילדתך. עדת ה' של צדיקי הדורות שהיו בתפלתם סבה למציאותך ולהגלותך וזה כאמרו לאל ית' בתפלתם:

פסוק ו

שימני כחותם על לבך. לזכרני בביאת משיחך:
כחותם על זרועך. לחשוף את זרוע קדשך לעיני כל הארץ:
כי עזה כמות אהבה. אף על פי שאין מעשינו טובים: קשה כשאול קנאה. בלבנו:
רשפיה. בלבנו כאש בוערת עצורה בעצמותינו:

פסוק ז

מים רבים. לא יוכלו לכבות. אהבת ה': נהרות לא ישטפוה. וזה כי אמנם אם יתן איש את כל הון ביתו כו' שאין דבר נערכה אצלנו:

פסוק ח

אחות לנו קטנה. משיב האל יתברך הנה את מצטערת על איחור שריית שכינתי בתוכך וביאת משיחי הנה אפילו בקבוץ גליות תהיה עדת הצדיקים מועטת:

ושדים אין לה. ואותם המעטים אינם מלמדים דעת את העם ובלתי מוחים להשיב מעון בהיות ההמון אז כלו עוסק בחיי שעה בלבד כאמרו עושה מקנה וקנין:

מה נעשה לאחותינו. אני ומשיחי כי גם המשיח הוא כמו אש מצרף כסף:

פסוק ט

אם חומה היא. הנה אם יהיה זכותם מספיק להגין על דורם:

נבנה עליה טירת כסף. נבנה בית המקדש של כסף שלא תשלוט בו האש:

ואם דלת היא. שלא יסגרו דלת בעדם ולא יחושו לתקון ההמון:

נצור עליה לוח ארז. נעשה להם בית המדרש של עץ ארז נכבד ולא יבנה בית המקדש בזכותם:

פסוק י

אני חומה. משיבה עדת ההמון. אני השתדלתי במעשי להיות חומה להגין:

ושדי. חכמי המורים:

כמגדלות. כמגדל עוז להגין ולהיות בית מנוס מכל צרה בתפלתם:

אז הייתי. ובכן הייתי כמוצאת שלום גם שהיתה עת צרה: לכן עתה ראוי שנזכה בזה לביאת משיחנו:

פסוק יא

כרם היה לשלמה. משיב המלך המשיח הנה כרם היה לשלמה המלך הקדוש:

כבעל המון. כי כרם ה' צבאות בית ישראל:

נתן את הכרם לנוטרים. לחכמי הדור:

איש יביא בפריו אלף כסף. כדי שכל אחד מהם יעמיד תלמידים הרבה יגדיל תורה ויאדיר והנה כרמי שלי. אותם חכמי הדור שהם שלי ורואי פני הם בלבד לבנין שיוכלו לעמוד בהראותי כי לא השתדלו להרבות אשכולות ובכן תלמידיהם מעטים:

פסוק יב

האלף לך שלמה. משיבה עדת חכמי הדור לאל יתברך. אין לאל ידינו להרבות ברצונך כי זה תוכל אתה לבדך:

ומאתים. אבל השתדלנו להעמיד המעטים כפי אשר השיגה ידינו:

פסוק יג

היושבת בגנים. משיב האל יתברך אל קהלת יעקב ההמונית היושבת בגנים עושה מקנה וקנין:

חברים מקשיבים לקולך השמיעיני. השמיעו אותי קול חברים בבתי מדרשות המקשיבים לקולך כאשר תתני להם די מחסורם למען וחזקו ותזכו עמהם בתורת ה':

פסוק יד

ברח דודי. משיבה קהלת יעקב כולה. אתה דודי המשיח מאחר שרצון המלך הקדוש להרבות תלמידי חכמים מהם אתה ביאתך אל הר ציון זה ותרעה אותנו דעה והשכל לרצון לפניו:

על הרי בשמים. הר ציון שהיה בית מלכות לבית דוד והר הבית אשר שם סנהדרי גדולה: